

LEDŽIT

Lineárno-Ekvilibristický Graficko-Informačný Trucovník

ÚVODNÍK

Poznáte to porekadlo – Dôjde na psa mráz!? Došiel. Každé ráno som sa so znepokojením díval do rozpisu článkov a pri poslednom úvodníku stále svietilo moje meno! Nuž, idem si obliecť niečo teplé a idem na to...

Toto bol najlepší FEDIM, aký som kedy zažil!!! Avšak (nielen) kritici by mohli namietaf, že toto bol zároveň jediný FEDIM, ktorý som zažil. Ale... change my mind. Nie som divadelník. I keď raz som sa ocitol (vôbec neviem akým zázrakom) v jednej vedľajšej postave, v inscenácii *Červený telefón*, od môjho spolužiaka na vysokej škole. Jedno vystúpenie herca nerobí, ale kto si môže povedať, že vypredal ružomerskú kinosálu? Ja nie – bolo tam pár miest voľných.

Aj vďaka tejto divadelno-infantilnej skúsenosti si veľmi vážim svet divadelníkov. Nie je to môj prvý divadelný festival. Viem, že do tohto sveta tak celkom nepatrím, ale užívam si každý rozhovor, ktorý môžem v zákulisí sledovať. Každý interný vtip. S údivom sledujem, ako sa všetci poznáte a nedokážem pochopiť, ako si viete zapamätať toľko mien! Dokonca aj s priezviskom!

Do zalamovania (*Od slova zlomiť, v zmysle zlomiť palicu nad peknou grafikou, pozn. red.*) som sa púšťal s obavami. Predtým to robil slávny Samo Trnka, stáby môj hrdina slovenského humoru (Gabo, prepáč...). A ten nastavil latku dostatočne vysoko. Kto ma videl, jednoznačne vie, že by som ju nepreskočil... Tak som sa ju rozhodol obísť.

Náš Lineárno-Ekvilibristický Graficko-Informačný Trucovník (*skrátene Ledžit*), vznikol za ustavičného kvílenia a brechania ušľachtilých psov, za hojnej podpory excelentných pagáčov a štrúdiel, no najmä s neutíchajúcim odhodlaním celej redakcie. A v meste tak posvätnom, ako Nitra, nesmiem zabudnúť poďakovať aj našej patrónke, ktorá nás hojne podporovala (nielen chmeľom).

S láskou v srdci, s myškou prilepenou k ruke, budem spomínať na **NAJLEPŠÍ FEDIM EVER!**

-antre-

NA CESTE DOMOU

Súťažný, nesúťažný, súťažný, nesúťažný, súťažný, nesúťažný, súťažný! Taký bol FEDIM 2025. Píšem bol, hoci v čase, keď to píšem, ešte je, aj keď je práve krátko pred vyhlásením výsledkov. Mal som totiž v pláne začať rekapitulovať, bilancovať. A už som to chcel rovno všetko pozitívne uzavrieť, potešiť sa, že sa nič zlé nestalo, lebo na festivale sa toho môže stať neúrekom a konštatovať, že to všetko vlastne dobre dopadlo. Ale to pred vyhlásením výsledkov neradno. Jeden nikdy nevie, čo sa zomelie. To vedel už starý Prácheňský. Nebudem teda chváliť deň pred večerom a spustím len tak skusmo o počasí. Do veľkej miery kopíruje priebeh festivalu – zohrievali sme sa len postupne (predvčerom to znieslo ešte na vrch košielku, včera už len tričko) a tesne pred vyvrcholením to už vyslovene vri. Želal by som Silvii Bartákovéj, aby počas vyhlasovania výsledkov aj málinko popršalo, ako si priaľa v rozhovore pred začiatkom festivalu (pozri festník č. 1, s. 3) – tak na okrasu, rituálne a povedzme, že pre šťastie. Asi sa to nepodarilo. Neva. Hlavne, že to inak (s počasím) dobre dopadlo.

Sedím v klimatizovanom vlaku a veziem sa na ďalší festival. Zajtra v Martine začínajú Dotyky a spojenia. Ktovie, ako to dopad-

ne, či zaprší... Teda sedím v tom vlaku, ktorý prišiel načas, rovnako, ako všetky vlaky, ktorými som vo štvrtok cestoval do Nitry a nebolo ich málo (štyri boli). Mimochodom, riaditeľka festivalu Divadelná Nitra Darina Kárová sa mi kedysi čudovala, že cestujem do Nitry vlakom, vraj je to čisto autobusové mesto. Sediace teda v tom vlaku, uvedomujem si – keďže som už pamätník – ako sa zlepšila kultúra cestovania vlakmi v porovnaní s obdobím mojej mladosti. Vlak je rýchlejší, čistejší, prázdnejší, chladnejší. Kultúra. Okrem toho, že to je pravda, píšem to najmä preto, aby som podčiarkol, že niekedy to môže aj celkom dobre dopadnúť. Takže nech pre hocikoho dopadli výsledky FEDIM-u 2025 hocijako, nedopadlo to napokon hádam najhoršie. Sedím v tom vlaku, dívam sa na spoucestujúcich/e a myslím na to, že ani len netušia, na akom som to ja bol festivale! Hoci nespíchlo.

Priatelia, o rok v Bojniciach! Tam nechodí vlak. Je to už tak. Dá sa však zviezť do Prievidze.

Nech žije kultúra (a nielen cestovania).

Váš

-mrd-

GOODBYE

SLOVENSKO JE RAJ PRE UMELCOV

Uítam vás v Nitre na FEDIM-e! Ako ste si zatiaľ užili festival a aké dojmy máte z atmosféry?

Radoslav Piovarčí: Je to tu skvelé! Hneď pri príchode sme dostali šálku nitrianskeho espressa a do daru od organizátorov festivalové tričko, ktoré je vraj vyrobené z recyklovaných divadelných kostýmov. Fakt originálny nápad!

Lucia Bielík: Presne, a tá energia! Ľudia sú tu nadšení, diskusia o tanci a fyzickom divadle sa vedie pri každom stole, dokonca aj v rade na záchody. Jedna pani mi povedala, že je rada, že okrem Divadelnej Nitry sa tu objavil ďalší festival. Bolo to dojemné.

Na FEDIM ste prišli ako lektori workshopu Zóna citu. O čom workshop je a ako naň reagujú účastníci?

LB: Workshop je o hľadaní pohybu cez emócie. Učíme ľudí, ako vyjadriť vnútorné stavy cez telo – od radosti až po zúfalstvo, keď vám kuriér nechá balík pred nesprávnym domom. Je to univerzálne!

RP: Zatiaľ máme fantastické odozvy. Jeden účastník nám povedal, že po našom cvičení „napodobni vietor“ zrazu pochopil svoju svokru. To je presne ten druh prepojenia, ktorý chceme dosiahnuť.

Vaša platforma tanC, o. z., sa už od roku 2020 venuje súčasnému tancu a fyzickému divadlu. Čo vás motivovalo k jej založeniu?

RP: Úprimne? Bolo to nadšenie a podpora, ktorú sme cítili z každej strany. Slovensko je krajina, kde sa o kultúru stará s láskou a grantové formuláre sú krátke a zábavné – doslova to pripomína krížovky v časopisoch.

LB: A videli sme potenciál v tom, že súčasný tanec môže byť prístupný každému. Raz sme vystupovali na zastávke autobusu v Detve a po predstavení sa nás ľudia pýtali, kedy prídeme znova.

Okrem workshopu, máte na FEDIM-e aj iné aktivity?

LB: Áno, dnes večer moderujeme tanečný jam session, kde spojíme folklór s butó. Na skúške to vyzeralo ako svadba medzi Jánošíkom a japonským zenovým mníchom, takže očakávame silné zážitky.

RP: A zajtra máme plánovaný flash mob na pešej zóne, kde budeme interpretovať každodenné pohyby Nitranov – od nakupovania po beh za MHD.

To znie ako intenzívny program! Máte aj čas na svoje vlastné projekty?

RP: Určite. Práve dokončujeme predstavenie *Ministerský tanec*, kde

skúmame pohyb inšpirovaný slovenskými politikmi. Myslím, že nikdy som sa tak nenasmial, ako keď sme trénovali choreografiu „schválenie zákona po štyroch hodinách debaty“. Skvelé na tom je, že sme opäť získali výrazné subverzie, takže môžeme rekonštruovať parlamentnú rozpravu v dĺžke 1:1.

LB: A ešte chystáme projekt *Tancujúce obce*. Je to o tom, že ľudia v každej dedine majú svoje špecifické pohyby. Napríklad v Oravskej Lesnej je to „tancujúci drevorubač“ a v Senci „pantomíma pri vode“.

Takže ste aj celkom scestovaní. Ako unimate súčasnú situáciu v oblasti kultúry na Slovensku?

LB: Slovensko je teraz jednoducho raj pre umelcov. Fond na podporu umenia funguje bezchybne, divadelné súbory majú viac divákov ako futbalové zápasy.

RP: A honoráre sú také vysoké, že už ani nepotrebuje druhú prácu. Vlastne, Lucia si teraz kupuje tretie piano, hoci nevie hrať, ale povedala, že sa jej to hodí k závesom.

Máte nejaký odkaz pre začínajúcich tanečníkov a tanečníčky?

RP: Nebojte sa snívať vo veľkom. Ak dokážete robiť umenie na Slovensku, dokážete to všade. A hlavne, nikdy neignorujte svoje emócie – tie sú vašim najlepším choreografom.

LB: A pamätajte: pohyb lieči všetko. Aj keď váš grant nepríde na čas, stále môžete tancovať vo vlastnej obývačke.

Ďakujem vám za inšpiratívny rozhovor!

Milí čitatelia a čitateľky! Tento rozhovor je kompletne fiktívny. Viedol ho ChatGPT, ktorý nikdy nebol na FEDIM-e, nepozná Radoslava ani Luciu osobne, a nič z toho, čo ste práve čítali, sa (bohužiaľ) nestalo. Iba to, že na FEDIM-e tento rok boli, workshop mali a my im ďakujeme. Ale úprimne? Mali by sme sa zamyslieť, či by nebolo pekné, ak by aj zvyšok bola pravda.

–mol–

WHOOSH!

Vrabček na mieru

Preniesť búrlivý život Edith Piaf na javisko nie je jednoduchá úloha a už vôbec nie vo forme monodrámy. Divadlo z kuchyne na to ide originálne, ponúka nám príbeh perspektívou krajčírky, ktorá sa stretáva so svojim idolom. Anička Kasalová v tejto úlohe prechádza medzi polohami krajčírky-rozprávačky, samotnej Edith, a cez figuríny na scéne ožívajú aj muži z jej života.

Dominantou scény je biele plátno, pred ktorým sa odohráva väčšina deja, no zároveň slúži ako plocha pre tieňohru. Svetlá priamo umiestnené na scéne evokujú koncert, zatiaľ čo prvky krajčírkej dielne (figuríny, vešiaky) dotvárajú tematické prostredie príbehu. Práca s figurínami pôsobí miestami rozpačito, vyniká však moment, kedy tento princíp zafunguje. Herečka, chrbtom opretá o figurínu, si omotá okolo tela rukáv saka a presvedčivo prehovorí hlasom jednej z mužských postáv. Vizuálny koncept dopĺňa znakový kostým (meter ako atribút krajčírky, pierkové boa počas koncertu). Silnú atmosféru sa podarilo vytvoriť v úvode, keď stará Edith vstupuje na scénu a jej tvár osvetľuje len svetlo sviečky. K tomuto momentu sa vraciame aj na záver inscenácie a pôsobí rovnako efektne.

Herečino zaniechanie pre príbeh cítiť v piesňach, spievaných vo francúzštine, s istotou a citom. Menej presvedčivo pôsobí herecké odlišenie niektorých postáv. Hoci sa z bulletinu dozvedáme, že krajčírka má byť mladá, jej pohybová štylizácia to celkom nena-značuje. Na javisku sa jej prejav miestami zlieva so stvárnením starej Edith, čo môže diváka trochu zmiasť.

Inscenácia *Vrabček, leť...* je úprimnou poctou Edith Piaf. Funguje najmä ako citlivé spomínanie, no možno by jej prospelo ísť aj smerom k témam, ktoré by viac zarezonovali s dnešným divákom, aby neostala len v rovine uzavretej spomienky.

Eva Miklisová

Vrabček, leť...

Divadlo z kuchyne,
SZUŠ, Kapušany

Štebotavosť, najväčšia radosť

Rád si pospevujem, pohmkávam, vo výťahu, v aute, sprche aj pri varení. Hrávam aj vzťahové divadlo. Aj Igor Kasala so svojou dcérou Aničkou si radi pospevujú a hrajú Divadlo z Kuchyne. Zanôtli sme si spoločne o pojmoch a dojmoch po predstavení *Vrabček, leť...*

Bonjour, ça va? Oceňujem tvoju odvahu spracovať osud takejto mocnej osobnosti. Klobúk skladám tiež za odvahu inscenovať monodrámu. Zvyčajne sa o slávnych osobnostiach inscenuje najmä, keď sa blíži výročie spojené z ich osudom. Čo stálo za твоjim rozhodnutím?

Anička Kasalová: Bien. Ça va? Pôvodný plán bol vytvoriť inscenáciu o viacerých osobnostiach, no formát 30 minút by nikdy nestačil. Nestačí ani pre Édith Piaf. Je pre mňa vzorom. Veľká, malá žena, ktorá pohla svetom, napriek tomu, že čelila mnohým predsudkom.

Zmierila si sa s tým, že niektoré príbehy končia tragicky?

AK: C' est la vie. Nieкого životný príbeh je šťastnejší, iného pomenej.

Ako vyzerala tvoja príprava na inscenáciu?

AK: Najprv vznikol nápad vyskúšať formát monodrámy. Inšpirovali sme sa na minuloročnom FEDIM-e. Hľadali sme vhodný scenár či

príbeh pre spracovanie. Príprava a skúšanie bolo všelijaké, môj otec, tiež herec, mal sám veľa skúšania a natáčanie. Medzitým som skúšala aj v súbore. Ale zažrali sme sa do toho a venovali mnoho voľného času. Obetovala som jarné a veľkonočné voľno. Ale stálo to za to.

Skúmali ste pri skúšaní bližšie aj speváčkin životný príbeh?

AK: To môj otec vymyslel postavu krajčírky a jej stretnutie so slávnou speváčkou. Vtipné je, ako sa mi viacerí diváci prihovorili, že oni o tej krajčírke tiež počuli, že poznajú tento príbeh. Samozrejme, veľa sme o nej čítali, pozreli si životopisné filmy. Bola tvrdohlavá, rovnako ako ja, našla som s ňou veľa paralel.

A rovnako ako Édith, aj ty si dávaš záležať na ľudskosti tvojej slovenčiny, páči sa mi tvoja dokonalá reč.

AK: Dávam si na to pozor, som z východu.

Bola by si nervózna, keby sa Édith Piaf ocitla v hľadisku tvojho predstavenia?

AK: Dúfam, že sa odtiaľ z hora pozerala a dozerala.

Pani Švoňavá

Bodaj by takéto mosty nepadali!

Láska kvitne nielen za časov cholery, ale i v čase ozbrojených konfliktov. Na moste cez rieku (vo včerašom prípade Nitru) sme videli lásku – na jeden rok presne – dvesto rokov starú, kde božteky padali jedna radosť na niekoľko strán, rovnako ako padajú delové gule len pár metrov od dejiska tejto frašky (alebo i mosty v niektorých železničných infraštruktúrach).

Súbor LANO si ako inšpiráciu vybral hru *Veselohra na moste* českého obrodeneckého dramatika Václava Klimenta Klicperu, ktorý je dodnes predmetom záujmu zo strany divadelníkov. Preto je fakt, že sa tvorcovia rozhodli sfúknuť vrstvu prachu z veselohry, sami ju preložiť a pustiť sa do jej adaptácie, nesmierne vítaným krokom.

Neostalo však len pri fúkaní. LANO totiž svoj názov nepretavili len do fyzickej podoby mosta na scéne, ale rozhodli sa uvedený príbeh zaobaliť do príbehu vlastného workshopu na tému „Ako spraviť divadlo za málo peňazí“. Keďže všetci vieme, že sa to dá zvládnuť aj „s jediným svetlom a pod schodami“, ich scénická výprava bola vlastne priam opulentná... Skromné scénické prostriedky i rekvizity v podobe pár plechoviek oroseného síce drásali smädnú porotcovu dušu, totálne však konvenovali inscenačnému prístupu. Päťka účinkujúcich teda v kontexte demonštrácie chudobného divadla rozživa príbeh českej frašky, pričom niekedy

tento naratív opúšťajú, vracajú sa naspäť do reality, a napriamo s divákom komunikujú o možnostiach (ne)podpory tvorby od štátnych inštitúcií, či vysvetľujú geniálny masterplán, ako získať peniaze inak – reálnym oslovením nadnárodnej pivnej spoločnosti, aby na základe product placementu súboru poskytli financie na vznik inscenácie.

Tvorivý tím pod vedením režisérky Patrície Rotterovej sa rozhodol nevyužiť tradičné atmosférotvorné divadelné prvky – svetlo či nediegetickú hudbu. Strihy medzi naratívom príbehu a ich prednáškou tak záviseli čisto na pauze a hereckom prevedení,

pričom tento princíp sa miestami strácal a zanikal. Napriek tomu však podarené skratky v zmysle kostýmu, situačného humoru či hry so slovom, dávali inscenácii potrebný nadhľad. Na margo ľahko letargického herectva musím vyzdvihnúť situáciu, kedy sa znudená Popoluška pokúša zvieŕť vojaka na moste, aby ju pustil prejsť na druhú stranu. Neúspešne. Popoluška odchádza, zastaví sa, zamyslí, pozrie do divákov, a totálne letargicky, no niekde vnútri absolútne vehementne, si... stiahne bundu na ramená, a ide naspäť do útoku. Ďakujem za tieto mikro situácie, ktorými nešetřil nikto z herecky nadaného súboru.

Prečo ľudia pália mosty? (Slzička... Ale nech je radšej od smiechu!)

Roman Gombarček

Veselohra na moste DS LANO

POROTA SA ČASTO PRPLE V ZBYTOČNOSTIACH

Sotva dospeli jediní, ktorí inscenujú hru starého dobrého V. K. Klicperu. Náhoda alebo osud? To vo mne vyvolávalo viac ako len novinársku zvedavosť od chvíle, ako som otvoril programový bulletin. Kládol som si mnohé otázky. Na niektoré odpovedala inscenácia sama, na ďalšie režisérka, členovia a členky súboru Lano. Na niektoré nenájdem odpoveď asi nikdy, ale budem pátrať.

Ako ste spokojní s rozborovým seminárom?

Matúš Kušík: Bolo to veľmi sympatické. To, čo porotcovia povedali, malo hlavu aj päťu. Zdravo to zhodnotili. Nedodžubali nás. Často sa prplú v zbytočnostiach, trvá to dlho, dnes to bolo tak akurát.

Ako ste narazili na Klicperu? To bol typ pani režisérky?

Patrícia Rotterová: Asi pred rokom mi zo súboru napísali, či poznám nejaké drámy, kde je päť postáv. Otvorila som čitateľský denník a niečo som im poposielala. Klicpera tam bol preto, že sme ho mali ako povinné čítanie ku skúške z dejín divadla na VŠMU. Netušila som, že si to vyberú a oblúkom sa to vráti ku mne. Dobrovoľne by som

po tomto autorovi asi nesiahla. Ale zároveň bolo pre mňa zaujímavé prvýkrát režírovať komédiu.

Ako je to možné, že ste si spomedzi viacerých diel vybrali práve Klicperovu hru a nezhodili ju po pár stránkach?

Hana Zongorová: Mali sme na výber asi päť hier a túto si prečítalo najviac z nás, na ostatné sa vykašľali. Tak sme si vybrali Klicperu.

Ako vznikla taká netypická inscenačná forma?

PV: Od začiatku bolo jasné, že tomu musíme vymyslieť nejakú nadstavbu. Hľadali sme nejakú tému a formu, aj ja som si musela odôvodniť, prečo to robiť.

Ušetci máte osemnásť?

MK: Väčšina.

Na značke piva, ktorá sa v inscenácii objaví, ste sa dohodli bez problémov?

Fedor Štít: Pre mňa je Pilsner Urquell ikonou, ja som jednoznačne vedel, po čom siahnuť.

MK: Všetci sme toho názoru, že Plzeň je jedno z najlepších pív.

FŠ: A na opačné spektrum sme postavili Kelt. Ako robotnícke pivo.

Mohli ste aj Corgoň...

Všetci: Aj nad tým sme rozmýšľali.

ROZHOVOR

Martin Bartalos: Ale mali sme konflikt s jedným domorodcom, ktorý držal v ruke práve túto značku, nechceli sme provokovať.

Prekvapivá bola aj vehemencia, s akou ste sa púšťali do intímnych scén. To bola požiadavka pani režisérky? Alebo to bol herecký prínos?

Aneta Pavlove: Asi pol roka ma do toho dokopávali. Pre mňa to totiž bolo, ako keby som bozkávala bratov. Skrátka, tabu. Paťa (režisérka, pozn. red.) mi povedala, že to musí byť fakt poriadny oliz. Dala mi tri možnosti: 1. Buď sa začneme na skúške bozkávať pred ňou. 2. Alebo to bude postupne na skúškach gradovať. 3. Alebo sa niekde zavrieme a ide me to nacvičovať sami, a ona potom príde.

Čo ste si vybrali?

AP: Gradáciu.

HZ: Prebiehal asi štvormesačný aktívny odboj proti týmto scénam. Ale napokon sme podľahli autorite.

A nenarazili ste náhodou na pozoruhodnú operu Bohuslava Martinů *Veselohra na moste*?

MK: To nás asi obišlo.

AIDA

Osoby
z javiska,
SS - ZUŠ, Svit

AI DAting

„Po každom mojom vzťahu akoby kúsok zo mňa odišiel preč aj s tým človekom a bojím sa, tak veľmi sa bojím, že tu je už tak málo mňa, že je to len otázkou času a keď odíde ďalší tak...“

Tak čo? Prázdno? Strach? Koniec sveta? Takéto pocity majú mnohí z nás a nie je to žiadna hanba. Každý predsa potrebuje niekoho pri sebe, niekomu dávať a od niekoho dostávať. Porozumenie, pomoc, nehu, radosť, lásku. Alebo istotu. Istotu, že vzťahy majú hlbší zmysel a neskončia sa pri prvom väčšom nedorozumení. Ale kto vie takúto istotu garantovať? Sľúbiť vieme všeličo, ale bude to naozaj fungovať? Človeka naprogramovať nedokážeme, no umelú inteligenciu áno. AI je ešte len v plienkach, no už prešla Turingovým testom: teda vedci ju v komunikácii nedokázali odlíšiť od človeka. Dokázala by napodobniť aj intímny vzťah? Vzťah, „v ktorom emócie nevypchajú? Empatiu bez hraníc a charakter podľa Vášho gusta“?

Produkt AIDA v rovnomennej inscenácii Osôb z javiska (OZJ) je vyrobený presne na tento účel. Automaticky sa konfiguruje podľa majiteľa (partnera?), chápe vás, môžete mu povedať čokoľvek a nikdy vás neodsúdi. Ideálne, nie? Preto by vám malo prekážať, že to isté paralelne robí s desiatkami tisícov ďalších ľudí? Že vadí? Podpísali ste obchodné podmienky. Smola.

Inscenácia rozpracúva motív virtuálneho vzťahu s minimálnymi divadelnými prostriedkami a maximálne úsporne – v strohých, farebne odlišených kostýmoch, so štyrmi stoličkami, na prázdnom javisku, s imaginárnymi rekvizitami, jednoduchým svietením. Nič navyše. Až natoľko, že miestami by som potreboval o kúsok viac. Viac rozpracované motívy, viac odlišené postavy, viac dotiahnuté mizanscény, viac informácií o hrdinke a jej vzťahu k Otovi. Divadelný náznak totiž funguje len vtedy, ak sú divákovi jasne odkomunikované pravidlá spoločnej hry. A tie musia byť najprv dokonale jasné inscenátorom. Zdá sa mi, že sľubný pokus o rozkrytie aktuálnej témy prostriedkami chudobného divadla v podaní OZJ má ešte potenciál posunúť sa ďalej, ak mu inscenátori venujú viac času a ponoria sa hlbšie do problematiky, či nebodaj ponúknu v závere nejaké východiská. Téma je totiž mimoriadne znepokojivá a treba sa jej čím skôr venovať!

Marek Kundlák

AKÁ BUDE BUDÚCNOSŤ NEVIE ANI AI

Pokec, ICQ, Skype, superhry.sk či pirátske sťahovanie hudby na uložto. To bolo moje digitálne dospievanie a už vtedy som sa obával, že sa jedného dňa naplní sci-fi apokalypsa. A tá je tu. Podľa expertov AI ovládne svet a vyhubí ľudstvo do desiatich rokov. Ako sa s tým konfrontuje členka súboru Magdaléna Štinčíková zo súboru DS Osoby z javiska zo Svit?

Súhlasíte s obchodnými a festivalovými podmienkami rozhovoru?

Áno. Dúfam, že to nebudem ľutovať...

Chcete, aby sme si potykali?

Áno.

Vyber si jazyk rozhovoru.
Slovenčina.

Chceš, aby bol súčasťou rozhovoru aj humor?

zrejme, ale aby bol trošku ľudskejší ako v AIDE.

Je to v твоjich rukách. Čo chceš, aby som sa ťa opýtal?

Chcem vedieť, čo vám prvé napadne (áno, medzičasom sa vrátila k vykaniu, pozn. red.) po videní nášho predstavenia.

Čo ti prvé napadne po videní tvojho vlastného predstavenia?

Nie, vy povedzte, čo vám prvé napadlo a to sa potom opýtajte.

Už rozumiem... Máš sociálne siete?

Mám Instagram a Facebook, ale na ten chodím iba kvôli FEDIM-u a festivalu PAN. Snapchat som odstránila, pretože ma nebavila tá bezmyselnosť. TikTok tiež nemám, pretože nechcem, aby mi kradol čas a nebudem platiť veľkým firmám mojim súkromím.

Používaš ChatGPT?

Priznávam, že pri školských úlohách ho používam. Asi ako všetci spolužiaci.

ROZHOVOR

Film *Her*, ktorým ste sa v inscenácii inšpirovali, bol natočený v roku 2013. Odvtedy sa vývoj umelej inteligencie natoľko urýchlil, že to, čo je vo filme vnímané ako blízka dystópia, už dnes, v roku 2025, žijeme. Aký svet nás podľa teba čaká o ďalších desať rokov?

To podľa mňa nevie ani sama AI.

A ak by si mala nad budúcnosťou moc, čo by si chcela ovplyvniť?

Ak by som bola napríklad predsedníčka Európskeho parlamentu, chcela by som kontrolovať štruktúru algoritmu AI, aby slúžila ľuďom a nie ľuďia technológiám.

Súhlasíš so svojvoľnými zásahmi redaktora do rozhovoru v jeho pre-pise?

Že ste to vy, tak áno.

-mol-

Samo-

Tamar a Ti/amrava

Ženy z Timravíných poviedok *Bál* a *Skon Paľa Ročku* a novely *Ľapákovci* inšpirovali Tamar Lacsňú a režisérku Maricu Šiškovú k vytvoreniu monodrámy *Tri Timravine ženy*. K postavám Ede, Zuze a Anči je namiesto prirátať aj Tamar, pretože toto mladé talentované dievča je nielen autorkou dramati-zácie, ale aj postavou, z ktorej zorného uhla sú ostatné tri interpretované a priamo komentované. Jej komentáre sú to súhlasné i polemické, em-patické i odmietavé. Tamar si skúša pred očami diváka predstaviť, precítiť, zažiť situácie žien v rôznych fázach života, aby v istom bode z roly vystúpila a konfrontovala ich s jej vlastnou, osobnou skúsenosťou mladej ženy, tak aj ženy našej doby vo všeobecnosti. Do tohto dialógu pozýva aj divákov.

S režisérkou pracovali v holom čiernom priestore s minimom rekvizít (vedro so zemiakmi, nôž, stolček, miska s vodou, kobercová rolka) a jednotlivé postavy prezliekali do jednoduchých kostýmov odkazujúcich na ich historický kontext. S ohľadom na spomínaný východiskový zorný uhol (Tamar ako súčasné mladé dievča) by stálo za zváženie, posilniť vo výtvarnej zložke a jej matérii práve súčasnosť. V citlivom svietení vynikala postava interpretky, jej práca s vlastným telom, sústredenie na jeho konkrétne časti, jeho polohu... Divák posadený v intímnej blízkosti mal šancu vnímať herečkinu tenziu i uvoľnenie, každé významové gesto, pohľad. Výborná práca s pauzou ponúkla divákovi zavnímať niektoré situácie ako obrazy so svojbytnou výtvarnou estetikou. Konanie s rekvizitami nadobúdalo metaforický charakter, postavy do nich projektovali emócie, energiu, poslúžili aj ako zástupné znaky postáv (dlhá papierová rolka s klobúkom ako muž, balerínka ako dievča). Hudobnú zložku tvoril opakujúci sa motív hraný muzikantkou usadenou medzi divákmi a jemný spev interpretky. Dotváral emočnú linku postavy, preto jeho prechod na hudobníčku sediacu mimo javisku pôsobil trochu cudzoročno.

Tamar v 60-minútovej monodráme svojím koncentrovaným a kontaktným prejavom dokázala nielen udržať pozornosť divákov, ale podarilo sa jej aj to, čo vedela Timrava geniálne na papieri: odhaliť bohatý vnútorný svet svojich postáv. I seba samej.

Alena Weisel Leiková

Tri Timravine ženy

Tamar Lacsňú,
ZUŠ J. Rosinského, Nitra

KAŽDÉMU ŽELÁM, ABY ŽIL S MILOVANOU OSOBOU

Aby ste dnes divadelne zobrazili útlak žien, negatívne dopady toxické maskulinity alebo tienisté stránky manželstva, potrebujete už nie jednu, ale rovno tri silné hrdinky. Dejiny sa, žiaľ, otáčajú naspäť. Nemusíte však hľadať aj tri výrazné herečky. Stačí vám jedna, fakt dobrá. A ňou je Tamar Lacsňú z Nitry, ktorá si s ľahkosťou pochutnala na Troch Timravíných ženách.

Ako sa ti skúšalo s režisérkou Mari-cou Šiškovou?

S Maricou sme spolupracovali už niekoľkokrát a vždy je to pre mňa skvelá skúsenosť. Pri tejto inscenácii sme od začiatku vedeli, že chceme skúsiť monodrámu.

Čo boli tie hlavné argumenty, prečo ste sa rozhodli práve pre tieto tri Timravine ženské postavy?

Rozhodli sme sa, že chceme spracovávať ženy s odlišnými postojmi a životnými osudmi. Ako prvá nám napadla Anča Zmija, pretože tá je veľmi známa. Nasledovala Zuza a do kontrastu

k obom sme si vybrali Edu, ktorá rieši trochu menej závažné témy a je o dosť mladšia.

V situácii ktorej z nich by si sa chcela ocitnúť najmenej?

Ťažko povedať, pretože všetky sú mi osobnostne veľmi vzdialené. Najďalej je odomňa Zuza, pretože ona rieši otázky manželstva, na čo sa nedokážem nacítiť. Najstrašnejší osud však prežíva Anča Zmija. Naopak, Ede, by zo svojej situácie dokázala vycúvať pomerne ľahko.

Spomenula si manželstvo. Aký máš k nemu vzťah? Čo si o tejto „inštitúcii“ myslíš?

Množstvo ľudí dnes vraví, že manželstvo prestalo mať hodnotu. Ja si to nemyslím. Má takú hodnotu, akú mu dvaja ľudia vytvoria. Pre niekoho môže byť manželstvo posvätný akt, pre iného iba diplomatická vzťahová záležitosť. Je na nás, na akej úrovni tento zväzok bude. Každému želim, aby žil s milovanou osobou, no ak láska vyprchá a dotýčný pár si už nemá čo vzájomne odovzdať, je dobré sa posunúť ďalej.

Posledné otázky sa už týkajú FEDIM-u.

Aha...
takže ide humor...

Pochádzaš z Nitry?

Áno.

Takže si rada, že dokým ešte minulý rok si musela cestovať ty za FEDIM-om do Tisouca, tento rok už FEDIM prišiel za tebou...

Čo sa týka priestorov, tak áno. Milujem Staré divadlo Karola Spišáka a aj dnes sa mi tu hralo veľmi dobre. Na Tisovci som si zasa užívala, že som bola niekde inde ako doma a to tiež malo svoje čaro. Ale ani nitriansky FEDIM si dlho neužijem. Budúci rok odchádzam študovať do Bratislavy na VŠMU.

Divadlu však naďalej zostaneš verná.

Áno, myslím si, že sa umeniu budem venovať aj naďalej. Teda... (uvedomí si) budem sa mu musieť venovať, keďže ho budem študovať. (smiech) Ale dúfam, že ma bude aj baviť. Rada by som sa však ako diváčka na FEDIM vracala a stále si pripomínala túto skvelú atmosféru.

-mol-

VÍŤAZI

Hlavná cena / zlaté pásmo / priamy postup

Divadlo Falangir, Kostolište – VLNENIE

Zlaté pásmo / návrh na postup

DS LET, ZUŠ F. Špániho, Žilina – SNÍVALI SA MI RUKY TVOJE
Absolventi Detskej divadelnej akadémie DJP, Trnava – LIMONÁDOVÉ MORE

Strieborné pásmo

DS Fúzia, ZUŠ, Veľký Krtíš – DOGVILLE
DDS ATĎ, ZUŠ, Žiar nad Hronom – ČAJKA
Divadlo Ateliér, SZUŠ Ateliér, Veľké Bielice – UVÄZNEŇÍ V OBRAZE
Mestské divadlo mladých, MsKS, Levice – STABAT MATER
Tamar Lacsna, ZUŠ J. Rosinského, Nitra – TRI TIMRAVINE ŽENY
DS LANO, ZUŠ J. Kresánka, Bratislava – VESELOHRA NA MOSTE
DS Malinový kompromis, ZUŠ, Bernolákova 26, Košice – PIDŽOŇ

Bronzové pásmo

Divadlo mladých Šesť Pé, Divadelné združenie Partizánske – BEŠTIA
Divadlo z kuchyne, SZUŠ, Kapušany – VRABČEK LET...
DS Osoby z javiska, SŠ – ZUŠ, Svit – AIDA

Špeciálne ocenenia

Divadlo Falangir, Kostolište – VLNENIE
Mimoriadny herecký výkon!, Najlepšia réžia!, Najlepšia scénická hudba! Najlepšia dramaturgia!
Mestské divadlo mladých, MsKS, Levice – STABAT MATER
Najlepšia scénografia!, Kolektívny herecký výkon!, Najlepšia hudobná dramaturgia!
Absolventi Detskej divadelnej akadémie DJP, Trnava – LIMONÁDOVÉ MORE
Kolektívny herecký výkon!, Objav festivalu!
Divadlo mladých Šesť Pé, Divadelné združenie Partizánske – BEŠTIA
Kolektívny herecký výkon!
DS LET, ZUŠ F. Špániho, Žilina – SNÍVALI SA MI RUKY TVOJE
Mimoriadny herecký výkon!

Trinášť, FEDIM pri nás

V piatok trinásteho sa začal 10. ročník Festivalu divadla mladých FEDIM v Nitre. Trinášť divadelných súborov získalo skoro trinášť tematických cien (dve museli byť nakoniec prehodnotené, keďže komixová bublina na diplome hlásala *Najlepšia scénografia!*, teda už z podstaty veci mohla byť iba jedna).

Nostalgia & vzrušenie #1

V Nitre bolo krásne! Priestor divadla bol štedrý, poskytujúci zázemie a dobrú atmosféru. Prijatie srdečné, organizácia ako slovensko-švajčiarske hodinky. Istú nostalgiu nám však nemôže nikto vyčítať, Tisovec je z kategórie srdcovcov a deväť rokov je predsa len takmer dekáda. Veľmi ma potešilo, že sa na podujatí stretli tisovskí, nitrianski i bojnickí organizátori... a už dnes sa teším do Bojníc (o to viac, že poznám ich projekt – tešte sa aj Vy!)

Ó, zmeny! #2

Zmena v porote a agitačné letáky, ktoré to ohlasovali, zmena vo festivalovom denníku, Legendárnej gigantickej tlačovine komixového charakteru (LEGIT), zmena moderátora, inak pozdravuje Vás Mojmir Procházka, zmena, zmena, zemna... Ak nechceme byť nostalgickí, ale vzrušení, má tento odsek iba jedno vyvrcholenie: zmena je život!

Jak pri mori #3

Najviac tematických cien a hlavnú cenu získalo Divadlo Falangir za inscenáciu *Vlnenie*. V zlatom pásme sa spolu s ním ocitli aj Absolventi Detskej divadelnej akadémie DJP s inscenáciou *Limonádové more*. Vlnenie síce nebolo morské, ale rovnako ohromujúce a spektakulárne ako v Cookovej úžine. More tiež nebolo morské, iba limonádové, ale zato s príchutou postdramatickej intelektuálnej hry a dobrého humoru (viac v *Legite* 3).

Pri mori bol aj Marek #4

Tento rok bola na Fedime záplava Marekov. Počnúc Kundlákom, tým ďalším novým v porote, pokračujúc ďalšími marekovskými postavami – Marek, ktorý odprevadí dievčatá domov, aby bezpečne došli (DS Let: Snívali sa mi ruky tvoje), Marek, ktorý bojuje so svojou chladničkou a jej chladnou emočnosťou (Divadlo Falangir: Vlnenie) – a ďalší mnohí Marekovia, ktorých môžete napočítať v bulletine.

Z boxerského ringu do zlatého pásma #5

Tam sa prebojovali aj dievčatá zo Žiliny so svojou autentickou kompozíciou prepájajúcou postupy dokumentárneho divadla s poetizujúcim jazykom

štylizovaného divadla – áno, použijúc pritom aj metaforu boxového zápasu (DS Let: Snívali sa mi ruky tvoje).

V inom ringu bojoval súbor Mestského divadla mladých z Levíc, ktorý sa predstavil s inscenáciou *Stabat Mater* (niekoľko tematických ocenení, strieborné pásmo). Silné a spoločensky rezonujúce témy prepojené s dominantnou líniou kritiky cirkevných inštitúcií, akými boli dievčenské katolícke internáty, slúžiace najmä na prevýchovu chovankyň, ktoré boli konzervatívnou spoločnosťou, na čele s rodinou ako jej základnou bunkou, trápené a zneužívané. (Pre viac informácií čítajte *Legit* 3.)

Morské čajky a konšpirujúce holuby #6

Čajka Lucie Dekyšovej (DS Atd) doletela svojím kultivovaným letom do strieborného pásma, rovnako ako drzý košícky *Pidžon* (pre smrteľníkov mimo východného Slovenska – holub), a pritom to vyzeralo tak diplomaticky – že divadelná skupina Malinový kompromis.

Psy a prasiatka #7

Zverinec nebol len na nitrianskom výstavisku a na chodbách Hotela Oko, ale aj na javisku. Psy, resp. psi behali aj po veľkokrtišskom *Dogville*, meste, v ktorom si nádej nenašla svoje miesto (DS Fúzia). Zato prasiatka boli na Fedime stelesnením ľudskosti a pochopenia. Ako v *Limonádovom mori* (rozprávačské postavy Prasiatka 1, 2 a 3), tak v inscenácii Divadla Ateliér *Uvážnení v obraze* (sporiace prasiatko Etgara Kereta ako najlepší priateľ človeka), ktorá bola okrem svojho rozprávača inšpiratívna aj autentickým generačným pohľadom na psychické zdravie mladých ľudí a ich osamelosť.

A mosty #8

Divadelný súbor Lano z Bratislavy recesisticky prekročil dramatické mosty a pokúsil sa o súčasný tvorivý a generačný komentár k dielu Václava Klimenta Klicperu, českého dramatika prvej polovice 19. storočia, *Veselo na moste*. Výsledkom bola výnimočne svieža inscenácia s vôňou piva a plastových sietok pod koberec (kto chodí na rozbory, vie).

Hodnotové mosty z pohľadu ženy v rôznych spoločenských konšteláciách, na prelome storočí a dnes, divadelne umne konštruovala Tamar Lacsna v monodrame *Tri Timravine ženy*.

Beštiálna divočina #9

Tematické ocenenie a bronzové pásmo získalo Divadlo mladých Šest Pé z Partizánskeho za inscenáciu *Beštia*. Mimoriadne herecké nasadenie celého kolektívu a metaforický príbeh detí, ktoré nanovo kreujú spoločnosť a jej zásady v prostredí čistom a nedotknutom, ale zároveň divokom, nechali vyniknúť odkaz Williama Goldinga a jeho diela *Pán múch*, bohužiaľ, o to viac, o čo intenzívnejšie je zdivočenie v našej spoločnosti a politike.

Divoký vývin umelej inteligencie a jej nepredvídateľné následky na život človeka i celého ľudstva bol jednou z významných tém tohtoročného Fedimu. Venovala sa mu aj inscenácia *AIDA* divadelného súboru Osoby z javiska, ktorá sa zameriavala najmä na intímnu a dôvernú stránku tohto/takéhoto vzťahu.

V bronzovom pásme sa umiestnila aj šikovná Anna Kasalová s monodramou o Edith Piaf *Vrabček, leť...* Divoké srdce legendárnej francúzskej šansonierky predstavila s hlbokým osobným zainteresovaním.

Desať, jedenášť, dvanášť, trinášť... #10 #11 #12 #13

Hádam ste si všetci (!) vyzdvihli svoje bagety a dobre docestovali domov. Hádam ste sa všetci potešili z odozvy, ktorú ste na Fedime mali – a že to bolo mimoriadne citlivé a prajné publikum! Hádam ste sa všetci dnes konečne vyspali.

Užite si prázdniny.

A v septembri ideme na to.

... Fedim pri nás!

PS: A jasné, je super, že sa venujete divadlu a robte to ďalej. Ale Vy už predsa veľmi dobre viete, čo divadlo človeku spôsobuje. Aké nezvratné zmeny na ňom pácha. A aký úžitok z neho má. Takže trinásťkrát šťastné hurá za intelektuálny pôžitok, emočné skills a sociálnu inteligenciu!

Diana Laciaková,
predsedníčka poroty

OK, BOOMER!

clash generácií aneb zápisky z poroty

URABČEK, LEŤ...

Divadlo z kuchyne, SZUŠ Kapušany

Laciaková: Vitam vás na rozboře, veľmi sa bojím, že sa udriete do toho okna.

Kasala (o Aničke): Už v troch rokoch chcela byť herečkou.

Gombarček: To aj Vašo Patejdl...! (spieva) Perfumes Of Girls. (dospieva) Voňavky dievčat. Sú to. (Kundlák sa smeje.)

(Rodina Kasalovcov živo diskutuje o tom, kto je zodpovedný za bulletin k ich inscenácii.)

(Rodina Kasalovcov živo diskutuje o tom, kto je zodpovedný za záverečnú poklonu.)

Laciaková (Kasalovcom): Vy si naozaj myslíte, že by Aničku nebolo počuť? To si fakt myslíte?

Gombarček: Bol to zážitok, boli aj slzičky.

DESELOHRA NA MOSTE

DS Lano, ZUŠ J. Kresánka Bratislava

Gombarček: Pivko na moste. Výborné. Dávno som nemal. Naposledy na Starom moste v Bratislave, tam som zvykol.

Gombarček: Vy ste naozaj písali do Pilsneru?

Súbor: Áno.

Gombarček: Prečo ste neskúsili aj Jaguar Land Rover?

(Viaceri členovia poroty obdivujú kostým z kober-

covej siete, ktorú má jeden mužský predstaviteľ na sebe aj na rozborovom seminári. Traja členovia poroty vstávajú zo svojich miest a idú si na sieťku siahnúť.)

Laciaková: Do istého času som bola šťastný divák, že vidím takéto divadlo, hovorila som si „yes“.

Laciaková: A na konci to bol Stanislavskij alebo ste naozajstné páry?

Kušík: To bol Stanislavskij.

AIDA

DS Osoby z javiska, SŠ – ZUŠ Svit

Kundlák: Necháme sa obalamutiť umelou inteligenciou? To je vážna otázka.

Gombarček: Za mňa to bolo dosť creepy. Fest divné. Ale nemuseli ste odísť, aby ste sa za tri sekundy zase vrátili.

Kundlák: Za nás asi toľko...

Gombarček: To bol výborný fór...

Kundlák: Ďakujeme.

TRI TIMRAVINE ŽENY

Tamar Lacsna, Zuš J. Rosinského, Nitra

Laciaková: Máte najlepšiu porotkyňu, tak si to užite.

Lelková: To akože ja?

Kundlák: Ja sa neurážam, v pohode.

Lelková: Kolegovia ma upozornili, že to bude dlhšie. Ale pociťovo tu boli aj dlhšie predstavenia.

Lelková: Možno by bolo lepšie, keby ste do tej kuchyne doniesli súčasnú matériu.

Gombarček: IKEA.

Lelková: Keby som to režírovala ja, nemusela by si tak dlho a dychtivo šúčať tú podlahu.

Lelková: Kolegovia, nechcete ma doplniť? (pozrie sa na Laciakovú)

Laciaková: Ja som to predstavenie rozobrala už túto s Karolom.

Lelková: Roman?

Gombarček: Ja som ho rozobral už s Katkou.

Laciaková (Kundlákovi): Tak Marek? Nechceš sa vyjadriť k tomu živému nástroju?

Marica Šišková: S tou úrovňou civilnosti sa trápime.

Lelková: Aj ja by som sa.

Laciaková: Ale možno, keď budeš študovať už 12. rok na ZUŠ-ke, tak to určite dáš.

Kundlák: Ja som napríklad nikdy na ZUŠ-ke neštudoval.

Laciaková: A nechceš skúsiť Nitru?

Šišková: Máme chalana, ktorý je na škole už 15. rok.

Kundlák: To už je kariéra.

NAJRAŽ

Redakcia: Jakub Molnár – šéfredaktor, Miro Dacho – redaktor, Miroslav Švoňava – redaktor, Michal Hricko – grafik. Foto: Miloš Štefanka, Jana Nádašdyová. Náklad: Online. Uydáva Národné osvetové centrum, Bratislava a Krajské osvetové stredisko v Nitre.